

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ НЫЗАМЫ

25.06.1997-ж. №259/І

ПУХАРАЛАРДЫҢ ДЕН САҰЛЫҒЫН САҚЛАҰ ХАҚҚЫНДА

Усы Нызамға төмендегилерге муўапық өзгерислер киргизилген

28.12.2001-ж. 144/ІІ-санлы ҚР Нызамы

12.11.2008-ж. 201/ІІІ-санлы ҚР Нызамы

28.12.2010-ж. 64/ІV-санлы ҚР Нызамы

І. УЛЫҰМА РЕЖЕЛЕР

1-статья. Пухаралардың ден саўлығын сақлаў хаққындағы нызам актлери

Пухаралардың ден саўлығын сақлаў хаққындағы нызам актлери усы нызам хәм басқа да нызам актлеринен ибарат.

Егер халық аралық шәртнамада пухаралардың ден саўлығын сақлаў хаққындағы нызам актлеринен өзгеше режелер белгиленген болса, бул жағдайда халық аралық шәртнама режелери қолланылады.

2-статья. Пухаралардың ден саўлығын сақлаў хаққындағы нызам актлериниң тийкарғы ўазыйпалары

Пухаралардың ден саўлығын сақлаў хаққындағы нызам актлериниң тийкарғы ўазыйпалары төмендегилерден ибарат:

пухаралардың ден саўлықты сақлаўға байланыслы хуқықларына мәмлекет тәрәпинен кепиллик берилиўин тәмийинлеў;

пухаралардың саламат турмысын қәлиплестириў;

мәмлекетлик уйымлар, кәрханалар, мәкемелер, шөлкемлер, жәмийетлик бирлеспелердиң пухаралардың ден саўлығын сақлаў тараўындағы жумысын хуқықый жақтан тәртипке салыў.

3-статья. Пухаралардың ден саўлығын сақлаўдың тийкарғы принциплери

Пухаралардың ден саўлығын сақлаўдың тийкарғы принциплери төмендегилерден ибарат:

ден саўлықты сақлаў тараўында адам хуқықларына бойсыныў;

халықтың барлық қатламларының медициналық жәрдемнен пайдалана алыўы;

профилактика илажларының үстемлиги;

ден саўлықты жоғалтқан жағдайда пухаралардың социаллық жақтан қорғалыўы;

медицина илиминиң тәжирийбе менен бирлиги.

4-статья. Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңесінің пухаралардың ден саулығын сақлау тарауындағы үәкилликлери

Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси:

ден саулықты сақлау тарауындағы адам хуқықларының қорғалыуын;

пухаралардың ден саулығын сақлау тарауындағы мәмлекет сиясатын;

ден саулықты сақлау хәм медицина илимин рауажландырыу бойынша исленген бағдарламаларының тастыйықланыуын хәм қаржы менен тәмийинлениуин;

мәмлекетлик ден саулықты сақлау системасын басқарыуды;

санитариялық, эпидемиологиялық тынышлықты тәмийинлеу үстинен қадағалауды;

айрықша жағдайларда адамлардың өмирин сақлап қалыу хәм олардың ден саулығын қорғаудың илажлары көрилиуин, пухараларды айрықша жағдай зоналарындағы аўхалды хәм көрилип атырған илажлардан хабардар етиуди;

пухаралардың ден саулығын сақлау тарауында статистикалық есап-санақтың бирден-бир системасын орнатыуды;

Қарақалпақстан Республикасы пухараларының медициналық қамсызландырылыуының тийкарғы бағдарламаларын тастыйықлауды;

пухаралардың айырым топарларына медициналық жәрдем көрсетиуде хәм оларды дәри-дәрмақ пенен тәмийинлеуди жеңилликлер белгилеуди;

мәмлекетлик басқарыу уйымлары, хожалық жүргизиуши субъектлердің пухаралардың ден саулығын сақлау тарауындағы семьяны, аналық хәм балалықты қорғау бойынша жұмысларын мууапықластырып барыуды хәм қадағалап турыуды;

нызам актлерине мууапық басқа да үәкилликлерди әмелге асырады.

5-статья. Қарақалпақстан Республикасы Ден саулықты сақлау министрлигинің үәкилликлери

Қарақалпақстан Республикасы Денсаулықты сақлау министрлиги:

денсаулықты сақлау хәм медициналық қамсызландырыудың нормативлик базасын, медициналық жәрдем сапасы хәм көлеминің мәмлекетлик стандартларын ислеп шығыуда қатнасады;

барлық медицина мәкемелеринің пуқаралардың денсаулығын сақлау хаққындағы нызам хұжетлерине бойсыныуы үстинен қадағалауды әмелге асырады;

пуқаралардың денсаулығын сақлау тарауында мақсетли мәмлекетлик бағдарламаларды әмелге асырады;

мәмлекет тәрeпинен кепилленген көлем шеклеринде халыққа бирлемши медициналық-санитариялық жәрдем көрсетилиуин шөлкемлестиреди;

медицина хәм фармацевтика жұмысын лицензиялауды белгиленген тәртипте әмелге асырады;

мәмлекетлик денсаулықты сақлау системасы мәкемелеринде медициналық хызметлер тарифлери дәрежесин тәртиплестиреди;

Қарақалпақстан Республикасы аймағында қолланылуға рұхсат етилген дәрилер хәм препаратларды стандартластыруу хәм сертификатластырууды әмелге асырады;

нызам хұжетлерине муапық басқа да ўәкиликлерди әмелге асырады.

Қарақалпақстан Республикасы Ден саулықты сақлау министр-лигиниң өз ўәкиликлери шеклеринде емлеу-профилактика, санитария, эпидемияға қарсы, радиация, экология мәселелери бойынша шығаратуғын нормативлик хұқықый актлерди республика аймағындағы барлық мәмлекетлик уйымлар, кәрханалар, мәкемелер, шөлкемлер, жәмийетлик бирлеспелер хәм физикалық тәрпелер тәрпинен орынланыуы шәрт.

6-статья. Жергиликли мәмлекетлик хәкимият уйымларының пухаралардың ден саулығын сақлау тарауындағы ўәкиликлери

Жергиликли мәмлекетлик хәкимият уйымларының бийлигине төмендегилер киреди:

ден саулықты сақлау тарауында адам хұқықларын қорғау;

пухаралардың ден саулығын сақлау тарауындағы нызам актлериниң орынланыуын тәмийинлеу;

ден саулықты сақлау системасының басқаруу уйымларын қәлиплестириу, оның тармақларын раўажландыруу;

дәслепки медициналық-санитариялық хәм медициналық-социаллық жәрдемлерди шөлкемлестириу, олардан хәммениң пайдалана алыуын тәмийинлеу, медициналық жәрдем системасының клиникалық-статистикалық стандартларға бойсыныуын қадағалау, өзлерине қараслы аймақта пухараларды дәри-дәрмақлар, басқа да медициналық препаратлар менен тәмийинлеу;

ден саулықты сақлау шығынларын қаржылай тәмийинлеудиң өз дереклерин қәлиплестириу;

пухаралардың санитариялық-эпидемиологиялық жақтан тынышлығын тәмийинлеу, профилактика, санитария-гигиена, эпидемияға қарсы хәм тәбиятты қорғау илажларын әмелге асыруу;

қоршап турған орталықты қорғау хәм экологиялық қәуипсизликти тәмийинлеу;

айрықша апатшылық жүз берген жағдайларда адамлардың өмирин сақлап қалыу хәм олардың ден саулығын қорғаудың илажларын көриу, пухараларды айрықша апатшылық жағдайлар зонасындағы аўхаллар хәм көрилип атырған шаралар хәққинда хабардар етиу;

ден саулықты сақлаулықты сақлау системасы уйымлары, мәкемелери, кәрханалары жумысларын өз-ара муапықластыруу хәм қадағалау, ден саулықты

сақлау мәкемелеріндегі көрсетилип атырған медициналық-социаллық жәрдемнің сапасын қадағалап барыу;

майыптар хәм медициналық-социаллық қорғауға мүтәж адамлардың күш-қуатын тиклейтуғын мәкемелерди шөлкемлестириу хәм олардың жұмысын тәмийинлеу;

семьяны, аналық хәм балалықты қорғау илажларын әмелге асырыу;

пухараларға санитариялық-гигиеналық хәм экологиялық билим бериуди шөлкемлестириу;

нызам актлерине мууапық басқа да ўәкилликлерди әмелге асырыу болып табылады.

7-статья. Ден саўлықты сақлау системасы

Қарақалпақстан Республикасында ден саўлықты сақлаудың мәмлекетлик, жеке хәм басқа да системалары жыйындысынан ибарат бирден бир ден саўлықты сақлау системасы хәрекет етеди.

8-статья. Мәмлекетлик ден саўлықты сақлау системасы

Мәмлекетлик ден саўлықты сақлау системасына Қарақалпақстан Республикасы Ден саўлықты сақлау министрлиги, оның қалалық хәм районлық шақапшалары киреди.

Мәмлекетлик ден саўлықты сақлау системасына мәмлекет мүлки болған хәм мәмлекетлик ден саўлықты сақлау системасының басқарыу уйымларына қараслы емлеу-профилактикалық, сондай-ақ илим-изертлеу мәкемелерине, медицина хәм фармацевтика хызметкерлерин таярлайтуғын, оларды қайта таярлаудан өткеретуғын оқыу орынлары, фармацевтика кәрханалары хәм шөлкемлері, санитария-профилактика мәкемелері, судмедициналық экспертиза мәкемелері, медициналық дәри-дәрмақларды, және оның техникасын ислеп шығарыушы кәрханалар менен тийкарғы жұмысы пухаралардың ден саўлығын сақлауға байланыслы болған басқа да кәрхана, мәкеме, шөлкемлер киреди.

Илим-изертлеу институтларының клиникалары, министр-ликлер, ведомстволар, мәмлекетлик кәрханалар, мәкемелер хәм шөлкемлер дүзетуғын емлеу-профилактикалық хәм дәрихана мәкемелері мәмлекетлик ден саўлықты сақлау системасына киреди.

Мәмлекетлик бюджет есабынан тәмийинленетуғын мәмлекетлик ден саўлықты сақлау системасының емлеу-профилактикалық мәкемелері халыққа пулсыз хызмет етеди.

9-статья. Мәмлекетлик ден саўлықты сақлау системасын қаржы менен тәмийинлеу

Мәмлекетлик ден саўлықты сақлау системасын қаржы менен тәмийинлеу дереклері төмендегилерден ибарат:

Мәмлекетлик бюджет қәрежетлери;
 медициналық қамсызландырыу қәрежетлери;
 пухаралардың ден саўлығын сақлаўға белгиленген мақсетли қорлардың қәрежетлери;

кәрханалар, мәкемелер, шөлкемлер, жәмийетлик бирлеспелер хәм физикалық тәреплердин ден саўлықты сақлаў мәкемелерине ықтыярлы хәм қайырқомлық төлемлери;

банклердин кредитлери;

нызам актлеринде қадаған етилмеген басқа да дереклер.

10-статья. Денсаўлықты сақлаўдың жеке хәм басқа түрдеги системалары

Денсаўлықты сақлаўдың жеке хәм басқа да түрдеги системалары қатарына өз қаржылары, тартылған қаржылар хәм нызам хўжетлерине муўапық басқа да дереклер есабынан қаржыландырылатуғын емлеў-профилактика, дәрихана мәкемелери, медицина хәм фармацевтика өнимлерин ислеп шығаратуғын кәрханалар, сондай-ақ жеке фармацевтика жумысы менен шуғылланыўшы физикалық шахслар киреди.

Денсаўлықты сақлаўдың жеке хәм басқа да системаларына қараслы емлеў-профилактикалық мәкемелер пуқаралардың айырым топарларына бийпул медициналық хызмет көрсетеди. Бундай хызметлердин көлеми, дизими, оларды көрсетиў тәртиби хәм компенсациясы Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси тәрэпинен белгиленеди.

Денсаўлықты сақлаўдың жеке хәм басқа да түрдеги системаларында тек ғана нызам хўжетлеринде белгиленген тәртипте қолланыўға рухсат етилген профилактикалық, диагностикалық хәм емлеў қуралларынан пайдаланылады.

Денсаўлықты сақлаўдың жеке хәм басқа да системалары белгиленген тәртипте медициналық хўжетти жүргизиўи хәм статистикалық мағлыўматларды усыныўы шәрт.

11-статья. Медицина хәм фармацевтика жумысын лицензиялаў

Медициналық жумыс тийисли лицензияға ийе болған юридикалық хәм физикалық шахслар тәрэпинен әмелге асырылыўы мүмкин.

Медицина хәм фармацевтика жумысын әмелге асырыў ушын лицензиялар бериў тәртиби хәм шәртлери Өзбекстан Республикасы Министрлер Кабинети тәрэпинен белгиленеди.

12-статья. Халықтың санитариялық-эпидемиологиялық жақтан тынышлығы

Халықтың санитариялық-эпидемиологиялық жақтан тыныш-лығы нызам актлерине муўапық мәмлекетлик уйымлар, кәрханалар, мәкемелер, шөлкемлер,

жәмийетлик бирлеспелер хэм пухаралар тәрәпинен санитария-гигиена тәртибинде эпидемияға қарсы илажлар өткеріу арқалы тәмийинленеди.

II. ПУХАРАЛАРДЫҢ ДЕН САҰЛЫҒЫН ХҰҚЫҚЫЙ ЖАҚТАН ҚОРҒАҰ

13-статья. Пухаралардың ден саўлығын сақлаў хуқықы

Қарақалпақстан Республикасы пухаралары ден саўлықты сақлаўда қол қатылмас хуқыққа ийе.

Мәмлекет жасы, жынысы, расасы, миллети, тили, динге мүнәсибети, социаллық шығысы, көз қарасы, жеке хэм социаллық жағдайынан бийғәрез пухаралардың ден саўлығының сақланыўын тәмийинлейди.

Мәмлекет пухараларда кеселликлердің хәрқандай түрлери барлығынан бийғәрез, олардың кемситиўлерден қорғалыўына кепиллик береді. Усы режени бузыўда айыпкер болған адамлар нызамда белгиленген тәртипте жуўапкер болады.

14-статья. Сырт ел пухараларының, пухаралығы болмаған адамлардың ден саўлығын сақлаў хуқықы

Қарақалпақстан Республикасы аймағындағы сырт ел пухараларының ден саўлықты сақлаў хуқықына Өзбекстан хэм Қарақалпақстан Республикаларының халық аралық шәртнамаларына муўапық кепиллик бериледи.

Қарақалпақстан Республикасында турақлы жасаўшы, бирақ пухаралығы болмаған адамлар, ден саўлықты сақлаўда Қарақалпақстан Республикасының пухаралары менен тең хуқықтан пайдаланады.

Усы статьяның биринши хэм екинши абзацларында көрсетип өтилген пухаралығы болмаған адамларға медициналық жәрдем көрсетиў тәртибин Қарақалпақстан Республикасы Ден саўлықты сақлаў министрлиги белгилейди.

15-статья. Пухаралардың ден саўлыққа тәсир етиўши факторлар ҳаққында мәлимлеме алыў хуқықы

Пухаралар ден саўлыққа тәсир етиўши факторлар ҳаққында, соның ишинде жасаў аймағының санитариялық-эпидемиологиялық жақтан тынышлығы ҳаққында, аўқатланыўдың ақылға уғрас нормалары бойынша, товарлар, жумыслар, хызметлер, олардың қәўипсизлиги, санитариялық нормалары хэм қәделерге муўапықлығы ҳаққындағы анық мәлимлемени өз ўақтында алыў хуқықына ийе.

16-статья. Пухаралардың медициналық-социаллық жәрдем алыў хуқықы

Наўқасланып қалғанда, мийнетке жарамлылығын жоғалтқанда хэм басқа да жағдайларда пухаралар профилактикалық, диагноз қойыў, емлеў, саламатландырыў, санаторий-курорт, протезортопедия жәрдеми хэм басқа түрдеги

жәрдемлерди, сондай-ақ наўқасларды, мийнетке жарамсыз ҳәм майып адамларды бағыў-күтиў бойынша социаллық илажларды, соның ишинде ўақытша мийнетке жарамсызлық напақасын төлеўди өз ишине алатуғын медициналық-социаллық жәрдем алыў ҳуқықына ийе.

Медициналық-социаллық жәрдем медицина хызметкерлери ҳәм басқа қәнигелер тәрәпинен көрсетиледи.

Пухаралар өзлерин ықтыярлы түрде медициналық қамсыздандырыўы тийкарында, сондай-ақ кәрханалар, мәкемелер ҳәм шөлкемлердин қәрежетлери, өзлериниң жеке қәрежетлери ҳәм нызам актлеринде нәзерде тутылмаған басқа да дереклер есабынан қосымша медициналық ҳәм өзге түрдеги хызметлерден пайдаланыў ҳуқықына ийе.

Пухаралардың айырым топарлары протезлер, ортопедиялық, басқа да буйымлар, еситиў қураллары, ҳәрекет етиў қураллары ҳәм басқа да арнаўлы қураллар менен жеңиллик берилген түрде тәмийинлениў ҳуқықына ийе. Бундай ҳуқыққа ийе болған пухаралардың топарларын, сондай-ақ оларды тәмийинлеў шәртлери ҳәм тәртибин Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси белгилейди.

Пухаралар қәнигелестирилген ден саўлықты сақлаў, мийнет ҳәм халықты социаллық қорғаў мәкемелеринде медициналық экспертизадан өтиў ҳуқықына ийе.

17-статья. Айырым түрдеги кәсиплер менен шуғылланыўшы пухаралардың ден саўлығын сақлаў

Пухаралардың ден саўлығын сақлаў, жуқпалы ҳәм кәсиплик кеселликлердин алдын алыў мақсетинде дизимин Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси тастыйықлайтуғын ислеп шығарылыўлар ҳәм айырым кәсиплердин хызметлери жумысқа кириў ўақтында дәслепки мәжбүрий медициналық тексерийден ҳәм кейин ўақты-ўақты медициналық тексерийден өткериледи.

Ден саўлығының жағдайына қарай пухара айырым түрдеги кәсиплер ҳәм жоқары дәрежели қәуип дереги болған жумыс пенен шуғылланыўға ўақытша ямаса турақлы жарамсыз деп табылыўы мүмкин. Бундай шешим медициналық көз-қарастан шуғылланыўы надурис деп табылған жумыслар дизимине муўапықластырып медициналық комиссиялар шығарған жуўмақ тийкарында қабыл етиледи ҳәм оның үстинен судқа арза берилиўи мүмкин.

Медициналық көз-қарастан шуғылланыўы надурис деп табылған айырым түрдеги кәсиплер ҳәм жоқары дәрежеде қәуипли дерек пенен байланыслы жумыслар дизими Қарақалпақстан Республикасы Ден саўлықты сақлаў, Мийнет ҳәм халықты социаллық қорғаў министрликлери тәрәпинен Қарақалпақстан Республикалық кәсиплик аўқамы шөлкеми менен бирликте белгиленеди ҳәм ҳәр бес жылда кеминде бир мәрте қайтадан қарап шығылады.

Жумыс берiушiлер өз хызметкерлеринiң шәртли түрде медициналық тексерiуден өткерiуден өз уақтында өтиуi ушын хәм шәртли түрде медициналық тексерiуден өтпеген адамларды жумысқа алыу нәтийжесинде пухаралардың ден саулығына келтирилген зыянлы ақыбетлер ушын нызамға мууапық жууапкер болады.

18-статья. Семьяның ден саулығын сақлау

Хәр бир пухара мәмлекетлик ден саулықты сақлау мәкемелеринде семьяға қатнаслы мәселелер, өзінде социаллық әхмийетли кеселликлер хәм этирапындағылар ушын қәуипли болған кеселликлердиң бары-жоқлығы бойынша, неке хәм семья қатнасықларының медициналық-рууһый тәрәплери бойынша бийпул мәсләхәтлер алыу, сондай-ақ медициналық-нәсиллик хәм басқа мәселелер бойынша мәсләхәтлер алыу хәм тексерiуден өтиу хуқықына ийе.

Хәр бир семья өзине семьялық шыпакер таңлау хуқықына ийе.

Балалы семьялар пухаралардың ден саулығын сақлау тарауында нызам актлеринде белгиленген жеңилликлерден пайдаланыу хуқықына ийе.

Үш жасқа толмаған балалар, сондай-ақ шыпакерлердиң жууамағы бойынша қосымша қарауға мұтаж болған үлкен жастағы кесели ауыр балалар стационар емлеуханада емленип атырғанда олардың әкеси ямаса анасына яки семьяның баланы тиккелей бағып атырған басқа ағзасына емлеу мәкемесинде оның оның жанында бирге болыуы ушын имканият жаратылады хәм мийнетке жарамсызлық қағазы бериледи.

19-статья. Жасы жетпегенлердиң хуқықлары

Мәмлекет жасы жетпегенлердиң ден саулығын сақлау хуқықларын олардың физикалық, рууһый рауажланыуы ушын, кеселликлердиң алдын алыу ушын ең қолайлы шараят жаратыу, сондай-ақ мектепке шекемги тәрбия мәкемелери, мектептер хәм басқа мәкемелерде медициналық хызметти жолға қойыу арқалы тәмийинлейди.

Жасы жетпегенлер төмендеги хуқықларға ийе:

Ден саулықты сақлау министрлиги тәрәпинен белгиленетуғын тәртипте диспансерлик қадағалауда болыу хәм балалар және жас әспиримлердиң емлеу-профилактикалық мәкемелеринде емлениу;

санитариялық-гигиеналық билим алыу, оқыу хәм өзлериниң физиологиялық өзгешеликлери хәм ден саулығына қолайлы шараятларда мийнет етиу;

кәсипке жарамлылығын анықлау пайытында бюджет қаржылары есабынан бийпул медициналық мәсләхәтлер алыу;

ден саулығы хаққында өзлери ушын қолайлы түрде зәрүр мәлимлемелер алыу;

жасы жетпегенлер топарына кириўши он бес жастан үлкенлер өзлери ҳаққындағы мағлыўматларды билген ҳалда медициналық араласыўға ықтыярлы түрде разылық бериў яки оннан бас тартыў ҳуқықына ийе.

Физикалық яки руўхый раўажланыўында кемиси бар жасы жетпегенлер ата-аналарының яки олардың орнын басыўшы адамлардың арзасы бойынша бюджет қәрежетлери, қайырқомлық қорлары ҳәм басқа қорлардың қәрежетлери, сондай-ақ ата-аналар яки олардың орнын басыўшы адамлардың қәрежетлери есабынан социаллық қорғаў системасы мәкемелеринде жасаўы мүмкин.

Ата-аналар ямаса басқа адамлардың өз тәрбиясындағы жасы жетпегенлердиң ҳуқықлары ҳәм мәплерин бузыўы, оларды тәрбиялаўдан бас тартыўлары, жасы жетпегенлер менен олардың ден саўлығына зыян келтиретуғын дәрежеде рейимсиз қатнаста болыўы нызамда белгиленген тәртипте жуўапкершиликке тартыўға себеп болады.

20-статья. Әскерий хызметкерлер, әскерий ҳәм альтернативалық хызметке шақырылатуғын ҳәм әскерий хызметке контракт бойынша алынатуғын пухаралардың ҳуқықлары

Әскерий хызметкерлер әскерий хызметке жарамлы ямаса жарамсыз екенлигин анықлаў ушын медициналық тексерийден өтиў ҳәм әскерий-медициналық комиссияның шешими тийкарында әскерий хызметтен мүддетинен бурын босатылыў ҳуқықына ийе.

Әскерий ҳәм альтернативалық хызметке шақырылатуғын ямаса әскерий хызметке контракт бойынша алынатуғын пухаралар медициналық тексерийден өтеди ҳәм ден саўлығы бойынша әскерий хызметке шақырыўды кешиктириў ямаса шақырылыўдан азат етилиў ҳуқықын беретуғын медициналық мағлыўматлар ҳаққында толық мәлимлеме алыў ҳуқықына ийе.

21-статья. Пенсия жасындағы пухаралардың ҳуқықлары

Пенсия менен тәмийинлениў ҳуқықы берилетуғын жасқа жеткен пухараларға мәмлекет тәрәпинен ден саўлықты сақлаў ҳәм мийнет ҳәм халықты социаллық қорғаў системасы мәкемелеринде медициналық-социаллық жәрдем көрсетиледи.

Медициналық-социаллық жәрдем көрсетиў өз ишине стационарлық-амбулаториялық жол менен даўалаўды, санаторий ҳәм дем алыў үйлеринде саламатландырыўды, жеке баслы адамларға олардың өз үйинде ҳәм интернат үйлерде хызмет етиўди қамтыйды.

Пенсия жасындағы пухаралар медициналық жуўмақ тийкарында нызам актлерине муўапық социаллық қамсыздандырыў қәрежетлери, мийнет ҳәм халықты социаллық қорғаў уйымларының қәрежетлери ҳәм кәрханалар, мәкемелер менен шөлкемлердиң қәрежетлери есабынан ден саўлықты тиклеў ҳуқықына ийе.

22-статья. Майыптардың хуқықлары

Майыптар, соның ишинде майып балалар хәм балалықтан майыптар медициналық-социаллық жәрдем алыў, ден саўлықты тиклеўдин барлық түрлеринен пайдаланыў, дәри-дәрмақлар, протез-ортопедия буйымлары, хәрекет етиў қураллары менен жеңиллик берилген тийкарларда тәмийинлениў, сондай-ақ кәсип ийелеў хәм қайта таярлықтан өтиў хуқықына ийе.

Майыптар мәмлекетлик ден саўлықты сақлаў системасы хәм мийнет хәм халықты социаллық қорғаў мәкемелеринде бийпул медициналық-социаллық жәрдем алыў, өз үйлеринде күтилиў, басқалардың күтимине мүтәж болған жеке баслы майыптар хәм үзликсиз руўхый наўқаслыққа шатылған майыптар болса социаллық тәмийинлеў мәкемелеринде жасаў хуқықына ийе.

Майыптарға медициналық-социаллық жәрдем көрсетиў тәртиби хәм оларға берилетуғын жеңилликлер дизими нызам актлеринде белгиленеди.

23-статья. Айрықша апатшылық жағдайлар ақыбетинен жәбир көрген пухаралардың хуқықлары

Айрықша апатшылық жағдайлар ақыбетинен жәбир көрген пухаралар бийпул медициналық жәрдем алыў хәм ден саўлықты тиклеў түринде емлениў, айрықша апатшылық жағдай зыянларын сапластырыў хәм өмири және ден саўлығына туўылып турған қәуипти азайтыўға қаратылған гигиеналық илажларды хәм эпидемияға қарсы илажларды өткерий хуқықына ийе.

Айрықша апатшылық жағдайлар шараятында адамларды қутқарыў хәм медициналық жәрдем көрсетиў ўақтында жәбир көрген пухараларға бийпул емлениў, соның ишинде санаторий-курортларда емлениў, ден саўлықты тиклеўдин барлық түрлеринен пайдаланыў, сондай-ақ нызам актлеринде белгиленген тәртипте материаллық компенсация алыў кепиллиги бериледи.

24-статья. Наўқастың хуқықлары

Наўқас медициналық жәрдем сорап мүрәжәт еткен хәм медициналық жәрдем алып атырған ўақытта төмендеги хуқықларға ийе:

медицина хызметкерлери хәм хызмет көрсетиўши хызметкер-лердин хұрмет-иззет, қайырхомлық көрсетиўи;

шыпакерди хәм емлеў-профилактикалық мәкемени таңлаў;

санитария-гигиена талапларына жуўап беретуғын шараятта тексерийден өтиў, емлениў хәм күтилиў;

Қарақалпақстан Республикасы Ден саўлықты сақлаў министрлиги белгилеп қойған тәртипте өз өтининине қарай басқа қәнигелердин консилиумын өткерий хәм олардан мәсләхәтлер алыў;

медициналық жәрдем сорап мүрәжәт еткенлиги, ден саўлығының жағдайы, қойылған диагноз ҳаққында мағлыўматлар хәм оны тексерий және емлеў ўақтында алынған басқа мағлыўматлардың сыр сақланыўы;

медициналық араласыуға өз ықтыяры менен разылық берий ямаса оннан бас тартыу;

өз хуқық, миннетлери бойынша хэм ден саулығының жағдайы хаққында мағлыұмат алыу, сондай-ақ ден саулығының жағдайына байланыслы оның мәплерин жақлайтуғын адамларды таңлау;

ықтыярлы медициналық қамсызландырыуда медициналық хэм басқа түрдеги хызметлерден пайдаланыу;

медициналық жәрдем көрсетиу ұақтында ден саулығына зыян келтирилсе, оның орны нызам актлеринде белгиленген тәртипте өтеледи;

хуқықты қорғау ушын жанына адвокат ямаса басқа нызамлы ўәкил қойылады;

хуқықлары бузылған жағдайда наўқас ямаса оның нызамлы ўәкили тиккелей емлеу-профилактикалық мәкемелердиң басшысына ямаса басқа мәпдар адамына, жоқары басқарыу уйымына яки судқа шағым менен мүрәжәт етиуи мүмкин.

25-статья. Пухаралардың өзлеринң жеке ден саулық жағдайлары хаққында мағлыұмат алыу хуқықы

Хәр бир пухара өзиниң ден саулық жағдайы хаққында, соның ишинде тексерий нәтийжелери, қандай кесели барлығы, қандай диагноз қойылғанлығы, кеселликтің буннан былай қандай өтиуине байланыслы болжаулар, емлеу усыллары хэм усы усылларға байланыслы қәуип-қәтер, медициналық араласыудың итимал болған түрлери хэм олардың ақыбетлери, әмелге асырылған емлеу нәтийжелери хаққында мағлыұматлар алыу хуқықына ийе.

Пухараның ден саулық жағдайы хаққында мағлыұмат оның өзине, он бес жасқа толмағанлар хэм нызамда белгиленген тәртипте өз хәрекетине уқыпсыз деп табылған пухаралардың ден саулық жағдайы хаққында мағлыұматлар болса олардың нызамлы ўәкиллерине емлеу-профилактикалық мәкемениң емлеуши шыпакери, бөлим баслығы ямаса тексерийге хэм емлеуге тиккелей қатнасып атырған басқа да қәнигелер тәрөпинен бериледи.

Кеселликтің раўажланыу барысы қолайсыз деп болжау етилген жағдайларда буны бийтап пухараға билдирийи лазым. Егер, ол өзиниң семья ағзаларына бул хаққында айтыуды қадаған етпеген болса, усиндай мағлыұмат берийи ушын қандай да бир адамды тайынламаған болса, онда оларға да медициналық-әдеплилик қәделерин сақлау менен хабар етилиуи тийис.

Пухараның талабына муўапық оған оның ден саулық жағдайын көрсететуғын медициналық хұжетлерден көширмелер бериледи.

Пухараның медициналық хұжетлеринде көрсетилген мағлыұматлар шыпакерлик сыр болып, ол тек усы нызамның 45-статьясының үшінши бөлиминде нәзерде тутылған тийкарларда ғана пухараның келисимисиз берилиуи мүмкин.

26-статья. Медициналық араласыўға келисим бериў

Пухараның өз кеселине байланыслы мағлыўматларды билип өз ықтыяры менен келисим бериўи медициналық араласыўдың дәслепки зәрүрли шәрти болып табылады. Пухараның ден саўлық жағдайы өз еркин билдириўге мүмкиншилик бермейтуғындай аўхалға түскенде, ал медициналық араласыўды кешиктириўге болмайтуғын ҳалатларда пухараның мәплеринде медициналық араласыўды әмелге асырыў мәселесин консилиум шешеди. Егер консилиумға жыйнаў мүмкиншилиги болмаған жағдайда, соңғылығында емлеў-профилактика мәкемесиниң лаўазымлы адамларын хабардар етиў шәрти менен тиккелей емлеўши (нәўбетши) шыпакер шешеди.

Он бес жасқа толмағанларға хәм нызамда белгиленген тәртипте өз ҳәрекетине уқыпсыз деп табылған пухараларға байланыслы медициналық араласыўға олардың нызамлы ўәкиллери келисим бередиди. Ата-ана ямаса басқа нызамлы ўәкиллер болмаған жағдайда медициналық араласыў ҳаққында шешимди консилиумға жыйналғанлардың мүмкиншилиги болмаған жағдайда емлеў-профилактикалық мәкемениң лаўазымлы адамларын хәм наўқастың нызамлы ўәкиллерин хабардар етиў шәрти менен тиккелей емлеўши (нәўбетши) шыпакер қабыл етеди.

27-статья. Медициналық араласыўдан бас тартыў

Усы нызамның 28-статьясында нәзерде тутылған жағдайлардан басқа ўақытта пуқара ямаса оның нызамлы ўәкили медициналық араласыўдан бас тартыў яки оның тоқталыўын талап етиў ҳуқықына ийе болады. Бундай жағдайда шыпакер жазба түрде тастыйықлама алыўға, егер тастыйықлама алыўдың мүмкиншилиги болмаса медициналық араласыўдан бас тартыўды гүүалардың қатнасыўында тийисли акт пенен тастыйықлап алыўға ҳақлы.

Егер медициналық араласыўдан наўқастың нызамлы ўәкили бас тартса хәм бул жағдай наўқас ушын аўыр ақыбетлерге алып келиўи мүмкин болса, шыпакер бул ҳаққында қәўендерлик хәм ғамхорлық етиўши уйымларға хабарлаўи шәрт.

28-статья. Пухаралардың келисимисиз медициналық жәрдем көрсетиў

Этираптағылар ушын қәўипли кеселликлерге шатылған адамларға пухаралар ямаса олардың нызамлы ўәкиллериниң келисимисиз медициналық жәрдем көрсетилиўине (медициналық көзден өткерий, емлеўханаға жатқарыў, бақлаў хәм басқалардан бөлеклеў) нызамлар менен белгиленген тийкарларда хәм тәртипте жол қойылады.

III. ПУХАРАЛАРҒА МЕДИЦИНАЛЫҚ-СОЦИАЛЛЫҚ ЖӘРДЕМ КӨРСЕТИҮ

29-статья. Басланғыш медициналық-санитариялық жәрдем

Мәмлекетлик ден саўлықты сақлаў системасы, мийнет хәм халықты социаллық қорғаў, жәмийетлик бирлеспелер мәкемелери көрсетилген басланғыш медициналық-санитариялық жәрдем медициналық хызмет көрсетиўдиң тийкарғы, қолай хәм бийпул түри болып, төмендегилерди өз ишине алады:

ең көп тарқалған кеселликлерди, зақымланыў, зәхәрлениў хәм басқа да тез жәрдем талап ететуғын наўқасларды емлеў;

санитариялық-гигиеналық хәм эпидемияға қарсы илажларды, ең әҳмийетли кеселликлердиң медициналық профилактикасын өткерий;

семьяны, аналық хәм балалықты қорғаў бойынша илажларды, жасайтуғын орны бойынша пухараларға медициналық-санитариялық жәрдем көрсетиўге байланыслы басқа да илажларды өткерий;

жеке түрдеги ямаса ден саўлықты сақлаўдың басқа да системалары тәрeпинен көрсетилетуғын басланғыш медициналық-санитариялық жәрдем көрсетиў шәртнама тийкарында әмелге асырылады.

Басланғыш медициналық-санитариялық жәрдем көрсетиўдиң көлеми хәм тәртиби Қарақалпақстан Республикасы Ден саўлықты сақлаў министрлиги тәрeпинен белгиленеди.

30-статья. Қыстаўлы хәм тез медициналық жәрдем

Пухаралар ден саўлықты сақлаў системасының қәлеген емлеў-профилактикалық мәкемесинде қыстаўлы медициналық жәрдем алыў хуқықына ийе.

Медицина хәм фармацевтика хызметкерлери пухараларға қыстаўлы медициналық жәрдем көрсетиўге миннетли. Олар қыстаўлы медициналық жәрдем көрсетиўден бас тартқаны, сондай-ақ пухаралардың ден саўлығына келтирген зәлели ушын нызамға муўапық жуўапкер болады.

Тез медициналық жәрдем ден саўлықты сақлаў системасының арнаўлы тез медициналық жәрдем хызмети тәрeпинен Қарақалпақстан Республикасы Ден саўлықты сақлаў министрлиги белгилеген тәртипте көрсетиледи.

Пухараның өмири қәўип астында болған жағдайда медицина хызметкерлери оның емлеў-профилактика мәкемесине алып барыў ушын көликтин қәлеген түринен пайдаланыў хуқықына ийе болады.

Милиция, өрттен қорғаў, авария хызметлери, көлик шөлкемлери, сондай-ақ қыстаўлы жәрдем көрсетиў нызамлар менен оларға жүкленген басқа да кәсип ўәкиллери медицина хызметкерлери жетип келгенше ҳәдийсе жүз берген жерде басланғыш қыстаўлы жәрдем көрсетиўлери шәрт.

31-статья. Қәнигелестірілген медициналық жәрдем

Қәнигелестірілген медициналық жәрдем профилактика, диагноз қойыу, емлеудің хәм қурамалы медицина технологияларын пайдаланыудың арнаулы усылларын талап ететуғын кеселликлерге шатылған пухараларға көрсетиледи.

Қәнигелестірілген медициналық жәрдем емлеу-профилактика мәкемелеринде шыпакер қәнигелер тәрeпинен көрсетиледи.

Ден саулықты сақлау мәкемелеринде көрсетилетуғын арнаулы медициналық жәрдемнің түрлери, көлеми хәм сапа стандартлары Қарақалпақстан Республикасы Ден саулықты сақлау министрлиги тәрeпинен белгиленеди.

32-статья. Социаллық әхмийетке ийе кеселликлерге шатылған пухараларға медициналық-социаллық жәрдем көрсетиу

Социаллық әхмийетке ийе кеселликлерге шатылған пухараларға мәмлекетлик ден саулықты сақлау системасының тийисли емлеу-профилактикалық мәкемелеринде медициналық-социаллық жәрдем көрсетиледи хәм турақлы медициналық бақлау арқалы тәмийинленеди.

Социаллық әхмийетке ийе кеселликлер дизими хәм усындай кеселликлерге шатылған адамлар ушын жеңилликлер Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси тәрeпинен белгиленеди.

Социаллық әхмийетке ийе кеселликлерге шатылған пухараларға көрсетилетуғын медициналық-социаллық жәрдем түрлерин хәм көлемин Қарақалпақстан Республикасы Ден саулықты сақлау министрлиги мәпдар министрликлер хәм ведомстволар менен бирликте белгилейди.

33-статья. Әтираптағылар ушын қәуипли болған кеселликлерге шатылған пухараларға медициналық-социаллық жәрдем көрсетиу

Әтираптағылар ушын қәуипли болған, дизими Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси тәрeпинен тастыйықланатуғын кеселликлерге шатылған пухараларға медициналық-социаллық жәрдем көрсетиу мәмлекетлик ден саулықты сақлау системасының усындай мақсетке арналған мәкемелеринде бийпул әмелге асырылады.

Әтираптағылар ушын қәуипли болған кеселликлерге шатылған пухараларға көрсетилетуғын медициналық-социаллық жәрдемнің түрлери хәм көлеми Қарақалпақстан Республикасы Ден саулықты сақлау министрлиги тәрeпинен мәпдар министрликлер хәм ведомстволар менен бирликте белгиленеди.

34-статья. Профилактика, диагноз қойыу, емлеудің жаңа усылларын, дәри-дәрмақлар, иммунобиология препаратлары менен дезинфекция қуралларын қолланыу хәм биомедициналық изертлеулер өткерийу тәртиби

Ден саўлықты сақлаў практикасында тек нызамлар менен белгиленген тәртипте қолланыўға руқсат етилген профилактика, диагноз қойыў, емлеў усылларынан, медицина технологиялары, дәри-дәрмақлар, иммунобиология препаратлары ҳәм дезинфекция қуралларынан пайдаланылады.

Қолланыўға руқсат етилмеген, бирақ белгиленген тәртипте көрип шығылып атырған диагноз қойыў, емлеў усылларынан ҳәм дәри-дәрмақлар арқалы наўқасты емлеў мақсетинде тек оның ықтыярлы жазба түрдеги келисимин алғаннан кейин, ал он бес жасқа толмағанларды емлегенде болса тек олардың өмири тиккелей қәўип астында қалған жағдайда ҳәм олардың нызамлы ўәкиллериниң жазба түрдеги келисими менен ғана пайдаланыў мүмкин.

Усы статьяның екинши бөлиминде нәзерде тутылған диагноз қойыў, емлеў усыллары ҳәм дәри-дәрмақларды, иммунобиология препаратларын және дезинфекция қуралларын, соның ишинде сырт еллерде пайдаланатуғын түрлерин қолланыў тәртиби Қарақалпақстан Республикасы Ден саўлықты сақлаў министрлиги тәрәпинен белгиленеди.

Адамды объект сыпатында қарап биомедициналық изертлеўлер өткерийге тартыў тек лаборатория тәжирийбелери өткерилгеннен соң ҳәм пухараның жазба түрдеги келисими алынғаннан кейин ғана мәмлекетлик ден саўлықты сақлаў системасы мәкемелеринде иске асырылады. Пухараны биомедициналық изертлеўлерге қатнасыўға мәжбүрлеў мүмкин емес.

Биомедициналық изертлеў өткерийге пухарадан келисим алынып атырғанда оған изертлеўдиң мақсетлери, усыллары, қосымша ақыбетлери, итимал болған қәўпи, қанша даўам ететуғыны ҳәм күтилетуғын нәтийжелери ҳаққында мағлыўматлар берилиўи тийис. Пухара изертлеўдиң қәлеген басқышында оған қатнасыўдан бас тартыў ҳуқықына ийе болады.

Белгиленген тәртипте тексерийў сынаўларынан өтпеген профилактика, диагноз қойыў, емлеў усыллары ҳәм дәри-дәрмақларды үгит-нәсиятлаў, соның ишинде ғалаба хабар қуралларында үгит-нәсиятлаў қадаған етиледи. Усы норманы бузыў нызам менен белгиленген тәртипте жуўапкершиликке алып келеди.

35-статья. Пухараларды дәри-дәрмақлар ҳәм медициналық буйымлар менен тәмийинлеў

Шыпакердиң рецепти бойынша ҳәм рецептсиз берилетуғын дәри-дәрмақлар дизими Қарақалпақстан Республикасы Ден саўлықты сақлаў министрлиги тәрәпинен тастыйықланады.

Дәри-дәрмақлар ҳәм жеке тәртипте пайдаланатуғын медициналық буйымлар менен жеңиллик берилген тийкарларда тәмийинленетуғын пухаралар категориялары Қарақалпақстан Республикасының регионаллық өзгешеликлерин есапқа алған ҳалда Өзбекстан Республикасы Министрлер Кабинети ҳәм Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси тәрәпинен белгиленеди.

Мәмлекетлик ден саўлықты сақлаў системасының емлеўши шыпакерлери пухаралардың дәри-дәрмақлар менен жеңиллик берилген тийкарларда тәмийинлениўи ушын рецепт жазып бериў ҳуқықына ийе болады.

IV. МЕДИЦИНАЛЫҚ ЭКСПЕРТИЗА

36-статья. Мийнетке ўақытша жарамсызлықты экспертизалаў

Пухаралардың кеселлик, зақымлық, ҳәмледарлық, туўыў, семьяның наўқас ағзасын күтиў, протез қойдырыў, санатория-курортта емлениўине байланыслы ҳәм басқа да жағдайларда мийнетке ўақытша жарамсызлығын экспертизалаў нызамлар менен белгиленген тәртипте өткериледи.

Мийнетке ўақытша жарамсызлықты экспертизалаў мәмлекетлик ден саўлықты сақлаў системасының емлеўши шыпакерлери тәрэпинен өткериледи ҳәм олар пухараларға қабыл етилген тәртипте мийнетке жарамсызлық ҳаққында ҳужжет береді. Жеке ҳәм басқа түрдеги ден саўлықты сақлаў системасында емленген пухараларға мийнетке жарамсызлық ҳаққында ҳужжетлер бериў тәртиби Қарақалпақстан Республикасы Ден саўлықты сақлаў министрлиги тәрэпинен белгиленеди.

Мийнетке ўақытша жарамсызлық экспертизаланғанда хызметкерди ден саўлық жағдайы бойынша ўақытша ямаса турақлы түрде басқа жумысқа өткеріў зәрүрлиги ҳәм мүддетлери анықланады, сондай-ақ онда майыплық белгилери болған жағдайда медициналық-мийнет экспертлик комиссиясына жиберіў ҳаққында шешим қабыл етиледи.

37-статья. Медициналық-мийнет экспертизасы

Медициналық-мийнет экспертизасы пухаралардың майыплығының себеплерин ҳәм топарын, олардың мийнетке жарамлылықты жоғалтыў дәрежесин, сондай-ақ ден саўлығын тиклеўдиң мүмкиншиликлери менен мүддетлерин, социаллық қорғаў илажларын белгилейди, тийисли жуўмақлар береді. Бул жуўмақлар кәрханалар, мәкемелер, шөлкемлер, жәмийетлик бирлеспелер ҳәкимшиликлери ушын миннетли болып табылады.

Медициналық-мийнет экспертизасын шөлкемлестириў ҳәм өткеріў тәртиби нызамлар менен белгиленеди. Медициналық-мийнет экспертизасын өткерген мәкемениң жуўмағы үстинен пухараның өзи ямаса оның нызамлы ўәкили судқа шағым етиўи мүмкин.

38-статья. Әскерий-медициналық экспертиза

Әскерий-медициналық экспертиза әскерий ямаса альтернативлик хызметке шақырылатуғын, әскерий хызметке контракт бойынша алынатуғын, Өзбекстан Республикасы қураллы күшлериниң ишки ислер ҳәм миллий қәўипсизлик хызмети уйымларының запасында турған пухаралардың ҳәм әскерий

хызметкерлердің ден саулық жағдайы бойынша әскерий хызметке жарамлы ямаса жарамсыз екенлигин, кеселлик, жарақатланыўшылық, зақымланыўшылық әскерий хызмет (әскерий жыйынларды өтиў) менен байланыслығын анализлейди, әскерий хызметкерлерге медициналық-социаллық жәрдем көрсетиў хәм олардың ден саулығын тиклеўдин түрлерин, көлемин хәм мүддетлерин белгилейди.

Әскерий медициналық экспертизаны шөлкестиреў хәм өткергеў тәртибин, сондай-ақ әскерий ямаса альтернативалық хызметке шақырылатуғын, әскерий хызметке контракт бойынша алынатуғын пухаралар менен әскерий хызметкерлердің ден саулығына байланыслы қойылатуғын талаптарды Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси белгилейди.

Әскерий-медициналық экспертизаның жуўмақлары лаўазымлы адамлардың орынлаўы ушын миннетли болып табылады. Әскерий-медициналық экспертизаны өткерген мәкемениң жуўмағы үстинен пухараның өзи ямаса оның нызамлы ўәкили судқа шағым етиў хуқықына ийе.

39-статья. Суд-медициналық хәм суд-психиатриялық экспертизалар.

Суд-медициналық экспертиза мәмлекетлик ден саулықты сақлаў ситемасының медициналық мәкемелеринде эксперт тәрелинен, ол болмаған жағдайда экспертиза өткергеўге тартылған шыпакер тәрелинен сораў жүргизип атырған адамның, тергеўшинин, прокурордың қарары ямаса судтың уйғарыўы тийкарында өткериледи.

Суд-психиатриялық экспертиза мәмлекетлик ден саулықты сақлаў ситемасының усы мақсетке арналған мәкемелеринде өткериледи.

Суд-медициналық хәм суд-психиатриялық экспертизаларды шөлкестиреў хәм өткергеў тәртиби нызам актлеринде белгиленеди.

Суд-медициналық хәм суд-психиатриялық экспертизаларды өткерген мәкемелердің жуўмақлары үстинен пухараның өзи ямаса оның нызамлы ўәкили судқа шағым етиўи мүмкин.

40-статья. Патологиялық-анатомиялық изертлеўлер өткергеў хәм адамның өлген ўақтың анықлыўы

Патологиялық-анатомиялық изертлеўлер ден саулықты сақлаў мәкемелеринде адам тири ўақытта хәм өлгеннен соң диагноз қойыў (биопсия хәм аутопсия), сондай-ақ клиникалық шараятта диагноз қойыў хәм кеселликти емлеў жумысларының дурыс алып барылғанлығын қадағалаў, өлим себеплери ҳаққында анық мағлыўматлар алыў мақсетинде өткериледи.

Патологиялық-анатомиялық изертлеўлер өткергеў хәм адамның өлген ўақтың анықлаў тәртиби Қарақалпақстан Республикасы Ден саулықты сақлаў министрлиги тәрелинен белгиленеди.

V. МЕДИЦИНА ҲЭМ ФАРМАЦЕВТИКА ХЫЗМЕТКЕРЛЕРИ

41-статья. Медицина ҳэм фармацевтика жумыслары менен шуғылланыў хуқықы

Қарақалпақстан Республикасында медицина ҳэм фармацевтика жумыслары менен шуғылланыў хуқықына жоқары ямаса орта арнаўлы медицина оқыў орынларын тамамлағанлығы ҳаққында дипломды алған шахслар ийе болады.

Медициналық ҳэм фармацевтикалық мағлыўматлы ҳаққында дипломды сырт ел мәмлекетлеринде алған адамлардың медицина ямаса фармацевтика жумыслары менен шуғылланыўына Өзбекстан Республикасы Министрлер Кабинети ҳэм Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси тәрепинен белгиленетуғын тәртипте жол қойылады.

Ийелеген кәсиби бойынша үш жылдан көп ислемен медицина ҳэм фармацевтика хызметкерлериниң өз жумысы менен шуғылланыўына тийисли оқыў орынларында қайта таярлықтан өткеннен соң ямаса Қарақалпақстан Республикасы Ден саўлықты сақлаў министрлигиниң аттестациялық комиссиялары өткеретуғын аттестация тийкарында жол қойылады.

Медицина ямаса фармацевтика тараўында тамамланбаған жоқары мағлыўматы болған адамлардың медицина тараўында орта мағлыўматы болған хызметкерлер ислеитуғын лаўазымларда медициналық ямаса фармацевтикалық жумыс пенен шуғылланыўға Қарақалпақстан Республикасы Ден саўлықты сақлаў министрлиги тәрепинен белгиленген тәртипте жол қойылады.

Жоқары ҳэм орта арнаўлы медицина оқыў оынлары студентлериниң пухараларға медициналық жәрдем көрсетиўде оқыў жобаларына ҳэм бағдарламаларына муўапық қатнасыўына медицина хызметкерлери қадағалаў астында Қарақалпақстан Республикасы Ден саўлықты сақлаў министрлиги тәрепинен белгиленетуғын тәртипте жол қойылады.

Нызамсыз түрде медициналық ҳэм фармацевтикалық жумыс пенен шуғылланыўшы адамлар нызамға муўапық жуўапкер болады.

42-статья. Жеке медициналық практика менен шуғылланыў хуқықы

42-статьясы 2008-жыл 12-ноябрь үшінши шақырық он биринши сессиясында қабыл етилген нызамға асас алып тасланған.

43-статья. Кәсиплик медицина ҳэм фармацевтика ассоциациялары

Медицина ҳэм фармацевтика хызметкерлери өз хуқықларын қорғаў, медицина ҳэм фармацевтика практикасын раўажландырыў, илим-изертлеў жумысларына жәрдем етиў, медицина ҳэм фармацевтика хызметкерлериниң кәсиплик жумысы менен байланыслы басқа да мәселелерди шешиў мақсетинде ықтыярлы тийкарда қәлиплесетуғын кәсиплик ассоциациялар ҳэм басқа да жәмийетлик ассоциацияларды дүзиў хуқықына ийе.

Кәсіптік медицина, фармацевтика ассоциациялары хәм басқа да жәмийеттік ассоциациялар өз жұмыстарын уставлар тийкарында хәм нызам актлерине муўапық әмелге асырылады.

VI. ЖУЎМАҚЛАЎШЫ РЕЖЕЛЕР

44-статья. Қарақалпақстан Республикасы шыпакерлериниң анты

Шыпакерлик диплом алып атырған адамлар төмендеги мазмунда ант береді:

«Шыпакер деген жоқары атақты алып, медицина жұмысына кириседи екенмен:

өзимниң бар билимим менен шеберлигимди наўқасты даўалаўға хәм инсан ден саўлығын сақлаўға бағышлаўға;

жасы, жынысы, расасы, миллети, тили, дини, көз-қараслары, социаллық келип шығыўы хәм жәмийетлик жағдайынан бийғәрез хәр бир наўқасқа күш-ғайратым менен ўақтымды аямай медициналық жәрдем көрсетиўге;

наўқастың ден саўлығын жеке мәплеримнен жоқары қойыўға, киши пейил хәм ҳақ нийетли болыўға, өз билимим менен шеберлигимди турақлы түрде жетилистирип барыўға;

шыпакерлик сырды сақлаўға;

адамлар алдында мудары мийрим-шәпәтти болыўға хәм олардың шыпа табыўына исеним туўдырыўға;

Гиппократ, Әбиў Әлий ибн Сина усаған уллы тәўиплердиң даңқлы дәстүрлерин даўам еттириўге салтанатлы ант етемен.

Усы антқа өмиримниң ақырына шекем садақ болып қалыўға шәрт етемен».

Шыпакерлер антты бузғанлығы ушын нызамда белгиленген жуўапкершиликке тартылады.

45-статья. Шыпакерлик сыр

Пухараның медициналық жәрдем сорап мүрәжат еткенлиги, оның ден саўлығының жағдайы, кеселлигине қойылған диагноз ҳаққында хәм оны тексеріў және даўалаў даўамында алынған басқа да мағлыўматлар шыпакерлик сырды қурайды.

Шыпакерлик сыр болып есапланған мағлыўматлардан оқыў, сондай-ақ кәсіпке, хызметке байланысла хәм басқа да ўазыйпаларды атқарыў ўақтында хабардар болып қалған адамлардың бул мағлыўматларды пухара ямаса оның нызамлы ўәкилиниң разылығысыз жәрия етиўге жол қойылмайды, усы статьяның үшінши бөлиминде белгиленген жағдайлар буған кирмейди.

Шыпакерлик сыр болып есапланған мағлыўматларды пухара ямаса оның нызамлы ўәкилиниң разылығысыз берилген төмендеги себеплерге байланысла жол қойылады:

ауғалының ауырлығына себепли өз тилек-ықтыярын билдире алмайтуғын пухараны тексеріуі хәм даўалауі мақсетинде;

жуқпалы кеселликлер тарқалыуы, жалпы зәхәрлениуі хәм зыянланыуі қәупи тууылғанда;

тергеуі ямаса суд тексеріуінің өткерилиуіне байланыслы сорастырыуі хәм тергеуі уйымларының, прокуратура хәм судтың сорауы бойынша;

он бес жасқа толмаған адамға жәрдем көрсетилип атырғанда оның ата-анасы ямаса нызамлы ўәкиллерин хабардар етиуі ушын;

пухараның ден саўлығына нызамсыз хәрекетлер ямаса бахытсыз хәдийсе ақыбетинде зыян келтирилген деп гүман етиуіге тийкарлар болса.

Шыпакерлик сыр деп есапланған мағлыұматларды нызамда белгиленген тәртипке бойсынбай жәрия еткенлиги ушын тийисли адамлар нызам актлерине муўапық медицина хәм фармацевтика хызметкерлери менен тендей жуўапкер болады.

46-статья. Пухаралардың ден саўлығына келтирген зыянды өтеуі

Ден саўлығына зыян келтирген жағдайларда айыпкерлер жәбирленгенлер көрген зыян орнын нызам актлеринде белгиленген көлем хәм тәртипте қаплауы шәрт.

Нызамсыз хәрекетлерден жәбир көрген пухараларға медициналық жәрдем көрсетиуіге сарпланған қәрежетлер олардың ден саўлығына келтирилген зыян ушын жуўапкер болған физикалық хәм юридикалық тәреплерден өндириледи.

Медицина хәм фармацевтика хызметкерлери өз кәсиплик ўазыйпаларын қәнигели орынламауы ақыбетинде пухаралардың өмири, ден саўлығына зыян келген жағдайларда келтирилген зыянның орны нызам актлеринде белгиленген тәртипте қапланады.

Зыянның орнын өтеуі хәрекеттеги нызамға муўапық медицина хәм фармацевтика хызметкерлерин интизамлық, хәкимшилик ямаса жынаят жуўапкершиликтен азат етпейди.

47-статья. Ден саўлықты сақлау тараўында пухаралардың хуқық еркинликлерин кемситиуіши мәмлекетлик уйымлар хәм лаўазымлы адамлардың хәрекетлери үстинен пухаралардың шағым етиуі хуқықы

Мәмлекетлик уйымлар хәм лаўазымлы адамлардың усы нызамда белгиленген пухаралардың хуқық хәм еркинликлерин кемситиуіши хәрекетлери үстинен жоқары мәмлекетлие уйымларға ямаса судқа шағым етиуі мүмкин.